

Міністерство освіти і науки України
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет історії, політології та національної безпеки
Кафедра музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної
діяльності

СИЛАБУС

вибіркової навчальної дисципліни
АТРИБУЦІЯ ТА ЕКСПЕРТИЗА ТВОРІВ МИСТЕЦТВА

підготовки магістра
спеціальності 027 *Музеєзнавство, пам'яткознавство*
освітньо-професійної програми *Музеєзнавство, пам'яткознавство, культурний*
туризм

Силабус навчальної дисципліни «Атрибуція та експертиза творів мистецтва» підготовки магістрів галузі знань 02 «Культура і мистецтво»; спеціальності 027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство», за освітньо-професійною програмою «Музеєзнавство, пам'яткознавство, культурний туризм».

Розробник : Дмитренко Алла Адамівна, доцентка кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності, кандидатка історичних наук, доцентка

Силабус навчальної дисципліни затверджений на засіданні кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності

протокол № 3 від 30 вересня 2021 р.

Завідувач кафедри:

(Гаврилюк С.В.)

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-професійна / освітньо-наукова / освітньо-творча програма, освітній рівень	Характеристика дисципліни
Денна форма навчання	Шифр і назва галузі знань 02 – Культура і мистецтво	Вибіркова дисципліна № 5
	Напрямок підготовки 027 Музеєзнавство, пам'яткознавство	
Кількість годин / кредитів 120 / 4	Освітньо-професійна програма Музеєзнавство, пам'яткознавство, культурний туризм	Рік навчання другий
		Семестр третій
		Лекції 16 год.
		Практичні (семінарські) : 22 год.
ІНДЗ : немає	Освітній рівень Магістр	Самостійна робота 72 год.
		Консультації 10 год.
		Форма контролю залік
Мова навчання українська		Навчальний план 2020 року

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-професійна / освітньо-наукова / освітньо-творча програма, освітній рівень	Характеристика дисципліни
Денна форма навчання	Шифр і назва галузі знань 02 – Культура і мистецтво	Вибіркова дисципліна № 5
	Напрямок підготовки 027 Музеєзнавство, пам'яткознавство	
Кількість годин / кредитів 120 / 4	Освітньо-професійна програма Музеєзнавство, пам'яткознавство, культурний туризм	Рік навчання другий
		Семестр третій
		Лекції 16 год.
		Практичні (семінарські) : 22 год.
ІНДЗ : немає	Освітній рівень Магістр	Самостійна робота 72 год.
		Консультації 10 год.
		Форма контролю залік
Мова навчання українська		Навчальний план 2020 року

II. Інформація про викладача

Дмитренко Алла Адамівна

Кандидатка історичних наук

Доцентка

Доцентка кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичних технологій

Контактна інформація +380994872275

Дні занять <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис дисципліни

1. *Анотація курсу.* Дисципліна «Атрибуція та експертиза творів мистецтва» належить до переліку вибірових навчальних дисциплін і спрямована на вивчення студентами особливостей атрибуції творів мистецтва; виокремлення основних атрибутивних ознак живопису, графіки, скульптури та ін.; вивчення основних сучасних методик експертизи; мистецтвознавчих та технологічних методів експертизи живопису, скульптури та ін. творів мистецтва. Звертається увага на оволодіння основними методиками експертизи пам'яток, складання наукових уніфікованих паспортів та написання експертних висновків на предмети. Об'єктом вивчення навчальної дисципліни є твори мистецтва. Предметом вивчення навчальної дисципліни є методи наукового визначення та опису творів мистецтва, що дозволяють на основі комплексного міждисциплінарного підходу встановити їх автентичність і цінність.

Пререквізити: ОК 2 – Методологія та організація наукових досліджень; ОК 6 – Сучасні інформаційні технології у професійній діяльності; ОК 8 – Науковий семінар актуальні проблеми музеології та музейної справи.

Постреквізити: ОК 15 – Магістерська (кваліфікаційна) робота (проект).

2. *Мета і завдання навчальної дисципліни.* Мета навчальної дисципліни :

підготовка майбутніх музейних працівників до оволодіння основними методами атрибуції пам'яток мистецтва та методиками їх експертизи; отримання студентами теоретично-методологічної системи знань і засвоєння практичних навичок, пов'язаних з роботою по атрибуції та експертизі творів живопису, іконопису, графіки, скульптури та декоративно-ужиткового мистецтва; засвоєння студентами основних принципів роботи, пов'язаних з атрибуцією та експертизою на прикладі художніх творів; оволодіння навиками самостійного проведення атрибуції та оцінки творів мистецтва.

Основними завданнями навчальної дисципліни є : вивчення основних етапів становлення атрибуції та експертизи творів мистецтва та з'ясування сучасних підходів до атрибуції та експертизи; опрацювання нормативно-методичні документи, які регулюють практичну роботу з атрибуції та експертизи творів мистецтва; основні методики експертизи; мистецтвознавчі та технологічні методи експертизи творів мистецтва; принципи та методи атрибуції та експертизи творів мистецтва; основні поняття курсу : «живопис», «твори живопису» «оригінал», «копія», «аналог», «фальсифікат», «підробка», «імітація», «репродукція» та ін.; особливості підготовки експертного висновку на різні твори мистецтва.

3. Результати навчання (Компетентності).

Здатність розв'язувати складні задачі і практичні проблеми у музеєзнавстві, пам'яткознавстві, культурному туризмі при здійсненні професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та застосування інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 1. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 3. Здатність працювати з урахуванням вітчизняного і міжнародного контексту.

ЗК 6. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми

Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

СК 2. Здатність здійснювати музеєфікацію об'єктів історико-культурної і природної спадщини.

СК 4. Здійснення науково-дослідної, науково-педагогічної, управлінської діяльності.

СК 5. Здатність розвивати соціальне усвідомлення ролі культурної спадщини.

СК 9. Здатність здійснювати наукові дослідження, у тому числі з музеєзнавчої, пам'яткознавчої та історичної проблематики.

СК 10. Здатність застосовувати наукові знання з історії у професійній діяльності.

Програмні результати навчання

ПР 1. Розуміти проблеми збереження, інтерпретації та використання історико-культурної спадщини, оцінювати та аналізувати поточний стан і ключові тенденції розвитку музейної та пам'яткоохоронної галузі у цілому.

ПР 4. Ефективно використовувати інформаційні технології у професійній діяльності.

ПР 6. Знати та застосовувати сучасні технології інтерпретації та актуалізації історико-культурної та природної спадщини.

ПР 11. Застосовувати набуті знання для проведення науково-дослідної роботи у професійній діяльності.

ПР 15. Аналізувати й узагальнювати історичний матеріал, оцінювати найважливіші суспільні події та явища в історичному контексті.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лекції	Практ/ Семін	Сам. Роб.	Конс.	Форма контр. / бали
Змістовий модуль 1. Експертиза у музейній справі та системі мистецького ринку						
Тема 1. Суть поняття «експертиза», види, суб'єкти і об'єкти	11	2	2	6	1	ДС МКР
Тема 2. Нормативно-правова база експертизи культурних цінностей.	5	2		2	1	ДС МКР
Тема 3. Методи експертизи та експресаналізу творів мистецтва.	9	2	2	4	1	ДС МКР
Тема 4. Сучасні методики експертизи культурних цінностей.	9	2	2	4	1	ДС МКР
Тема 5. Оцінка творів мистецтва	7	2		4	1	ДС МКР
Разом за модулем 1	41	10	6	20	5	12
Змістовий модуль 2. Особливості експертизи творів образотворчого та декоративно-вжиткового мистецтва						
Тема 5. Атрибуція та експертиза творів образотворчого мистецтва	40	3	8	26	3	ДС МКР ІРС
Тема 6. Атрибуція та експертиза творів декоративно-ужиткового мистецтва	39	3	8	26	2	ДС МКР ІРС
Разом за модулем 2	79	6	16	52	5	12
Види підсумкових робіт (за потреби)						
Модульна контрольна робота						60
ІНДЗ (за наявності)						
Інше (ІРС)						16
Всього годин / Балів	120	16	22	72	10	100

Форма контролю* : ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв'язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

6. Завдання для самостійного опрацювання

№ з/п	Тема	К-сть годин
1.	Самостійне опрацювання лекційного матеріалу і підготовка до МКР	50
2.	Експертний висновок на твір мистецтва за методикою Державного гемологічного центру України	22

	Разом	72
--	-------	----

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо студента : всі студенти відвідують лекційні і семінарські заняття. Студенти, що мають вільний графік відвідування занять, індивідуально складають лекційний матеріал, виконують завдання, винесені семінарські заняття і готують індивідуальну роботу. Матеріал пропущених занять перевіряється шляхом індивідуальної бесіди або складання тестів.

Політика щодо академічної доброчесності. Студенти ознайомлюються з основними вимогами академічної доброчесності. Вони мають самостійно виконувати всі завдання, покликаючись на використані джерела.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Всі завдання мають бути виконані відповідно до розкладу навчального процесу. У випадку невчасного виконання завдань, студент може індивідуально здати матеріал певних тем, виконати індивідуальні завдання, написати модульні контрольні роботи та ін.

V. Підсумковий контроль

Оцінка за залік ставиться на основі балів, набраних за час вивчення курсу. За перший і другий змістові модулі студенти отримують по 12 балів. При цьому, на семінарських заняттях відповіді студентів оцінюються за 12-бальною системою. За виконання індивідуальної роботи студенти отримують 16 балів.

Оцінка за залік ставиться на основі балів, набраних за час вивчення курсу. Якщо студент хоче підвищити рейтинг, він може добрати бали, виконавши певний вид робіт (наприклад, здати пропущені теми, або перездати якусь тему, написати тести по темах, підготувати індивідуальні завдання).

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 – 81	Добре
67 – 74	Задовільно
60 – 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Методичне забезпечення та публікації викладача курсу

1. Атрибуція натільного одягу українців (за збірками Музею етнографії Волині та Полісся при СНУ ім. Лесі Українки та Волинського краєзнавчого музею) : Навчально-методичний комплекс для студентів історичного факультету, спеціальність 6.020103 «Музейна справа і охорона пам'яток історії та культури» та музейних працівників» / Укл. А. А. Дмитренко. Луцьк : Терен, 2017. 174 с.
2. Атрибуція як наукова галузь та комплекс досліджень. Методичні рекомендації до вивчення теми для студентів III курсу (Спеціальність 6.020103 «Музейна справа та охорона пам'яток історії та культури») та VI курсу (спеціальність 027 Музеєзнавство, пам'яткознавство) факультету історії, політології та національної безпеки / Укладач Дмитренко А. А. Луцьк : Терен, 2018. 48 с.
3. Дмитренко А. А. Атрибуція та експертиза творів мистецтва : програма вибіркової навчальної дисципліни підготовки магістрів спеціальності «027 Музеєзнавство, пам'яткознавство», освітньої програми (спеціалізації) «Музеєзнавство, пам'яткознавство,

культурний туризм» / А. А. Дмитренко ; Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, кафедра документознавства і музейної справи. Луцьк, 2018. 37 с. URL : <http://esnuir.eenu.edu.ua/handle/123456789/15310/>

4. Дмитренко А. Атрибуція жіночого стегового вбрання : спідниці (за збірками Волинського краєзнавчого музею і Музею етнографії Волині та Полісся при СНУ ім. Лесі Українки). *Музеї та реставрація у контексті збереження культурної спадщини* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 2016. 2-ге видання / редкол. : В. Г. Чернець (голова) та ін. К. : НАКККіМ, Видавець Олег Філюк, 2016. С. 167–172.
5. Дмитренко А., Андрусик Т. Атрибуція жіночих сорочок (за збірками Музею етнографії Волині та Полісся при СНУ ім. Лесі Українки і Волинського краєзнавчого музею). *Волинський музейний вісник. Дослідження та матеріали з історичного і літературного краєзнавства, музеєзнавства і пам'яткознавства*. Вип. 8. Луцьк, 2016. С. 270–276.
6. Дмитренко А. Атрибутивні ознаки жіночих сорочок Волині та Західного Полісся у працях дослідників традиційного вбрання. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Серія : Історичні науки. № 14. Луцьк, 2017. С. 155–160.
7. Дмитренко А. Атрибутивні ознаки жіночих сорочок із фондів Маневецького краєзнавчого музею. *Науковий вісник Національного музею історії України*. Число 7 / Відп. ред. Б. К. Патриляк. Київ: Національний музей історії України, 2021. С. 159–177.
8. Дмитренко А. Атрибуція чоловічих сорочок (за збірками Волинського краєзнавчого музею і Музею етнографії Волині та Полісся при СНУ ім. Лесі Українки). *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Етнографічне музейництво в Україні і на Волині*. Наук. зб. Вип. 61 : Матеріали П'ятої Волинської науково-етнографічної конференції, 27–28 квітня 2017 року, м. Луцьк / Упоряд. Є. І. Ковальчук, Л. А. Мірошніченко-Гусак. Луцьк, 2017. С. 19–25.
9. Дмитренко А. Музеї : колекції, експозиції, атрибуція, музейники : збірник статей : Наук. вид. Луцьк : Терен, 2020. 348 с. : іл. (ISBN 978-617-7680-91-7)
10. Дмитренко А. Нормативно-правова база атрибуції культурних цінностей. *Гуманітарний простір науки : досвід і перспективи* : Зб. матеріалів XXI міжнарод. наук.-пр. інтернет-конф. 2 липня 2019 р. Переяслав-Хмельницький, 2019. Вип. 23. С. 33–38.
11. Експертиза культурних цінностей. Методичні рекомендації до вивчення теми для студентів III курсу (спеціальність 6.020103 «Музейна справа та охорона пам'яток історії та культури») та VI курсу (спеціальність 027 Музеєзнавство, пам'яткознавство) факультету історії, політології та національної безпеки / Укладач Дмитренко А. А. Луцьк : Терен, 2018. 82 с.

Основна література

1. Академічна доброчесність. *Інформаційний бюлетень*. 2020. Вип. 6. URL : <https://saiup.org.ua/wp-content/uploads/2020/02/Integrity-bulletin-05.pdf>.
2. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету. URL : https://www.univer.kharkov.ua/images/redactor/news/2016-09-07/chesnist_osnova_rozvitk_Univers.pdf.
3. Колесніков А. Академічна доброчесність в українському науково-освітньому просторі : проблеми та соціальні загрози. URL : <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/38304/1/Колесніков.pdf>.
4. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності / Упоряд. Є. Ніколаєв та В. Бахрушин. К., 2019. URL : https://drive.google.com/file/d/1IJtjefmfqO1uNCn4p9cT5g6_58h0Cxxq9/view.
5. Бітаєв В. А., Шультіна В. Д., Шман С. Ю. Методичні засади експертного дослідження культурних цінностей : Навч.-метод. посібн. К. : НАКККіМ, 2010. 128 с.
6. Закон України «Про музеї та музейну справу» (249/95-ВР) / Верховна Рада України – Офіц. вид. К. : Парлам. вид-во, 1995. 20 с.
7. Изучение и научное описание памятников материальной культуры [А. М. Разгон, И. М. Суслов, М. Н. Левинсон-Нечаева и др.] / Отв. ред. А. М. Разгон. М. : Министерство культуры РСФСР. Научно-исследовательский институт культуры, 1972. 272 с.; ил.
8. Інструкція з музейного обліку і зберігання музейних предметів з дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, які знаходяться в музеях України. URL : <http://assay.gov.ua>.

9. Інструкція про порядок визначення оціночної та страхової вартості пам'яток Музейного фонду України / Міністерство культури і мистецтв України. Офіц. вид. К., 2000. 23 с.
10. Калашникова О. Л. Основи мистецтвознавчої експертизи та вартісної оцінки культурних цінностей : підручник. К. : Знання, 2006.
11. Койнаш Т. П. Основи експертизи культурних цінностей : Курс лекцій для студентів факультету маркетингу, торгівлі та митної справи всіх форм навчання. Донецьк [Б. в.], 2006. URL : http://vk.com/doc44728164_80659027?hash=599df879640fbd466c&dl=28aabb49a7217e1962.
12. Наказ № 481 про внесення змін і доповнень до Інструкції про порядок визначення оціночної та страхової вартості пам'яток Музейного фонду України / Міністерство культури і мистецтв України. Офіц. вид. К., 2000. 18 с.
13. Наказ про затвердження Інструкції про порядок визначення оціночної та страхової вартості пам'яток Музейного фонду України» (Із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства культури і мистецтв № 481 від 06.08.2002). URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0496-98>.
14. Научная обработка музейных предметов : Научно-методич. сборник [А. А. Седин, С. И. Гаврилова, С. В. Рыбакова и др.] Могилев : УПКП «Могилевская областная укрупненная типография им. Спиридона Соболя», 2003. 224с. : ил.
15. Платонов Б. А. Нормативное обеспечение оценки движимых культурных ценностей в Украине URL : <http://afo.com.ua/uk/component/lyftenbloggie/?view=entry&id=14>.
16. Платонов Б. Основи оціночної діяльності. Підручник. К. : НАКККиМ, 2013. 227 с. : іл.. URL : http://www.afo.com.ua/doc/Boris_Platonov_Fundamentals_of_evaluation_activity.pdf.
17. Понятийные толковые словари и классификаторы терминов для научного описания этнографических предметов [И. И. Баранова, Е. Н. Котова, Е. Ф. Кононова и др.] / Под ред. И. В. Дубова. СПб. : Лань, 1999. 352 с.
18. Постанова № 1147 Про затвердження Положення про Музейний фонд України / Кабінет Міністрів України. Офіц. вид. К., 2000. 28 с.
19. Постанова Кабінету Міністрів України про затвердження Методики грошової оцінки пам'яток» (від 26.09.2002 р. № 1447). URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1447-2002-%D0%BF>.
20. Постанова про Порядок проведення державної експертизи культурних цінностей та розмірів плати за її проведення (Із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів № 296 від 15.03.2006, № 1293 від 14.12.2011, № 949 від 17.10.2012, № 233 від 08.04.2013. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1343-2003-%D0%BF>.
21. Про затвердження Інструкції про порядок визначення оціночної та страхової вартості пам'яток Музейного фонду України. Наказ Міністерства культури і мистецтв України від 13.07.1998 р. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0496-98><http://art-con.ru/node/3517><http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1805-14/ed20020220>.
22. Про затвердження Методики грошової оцінки пам'яток. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2002 р.. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1447-2002-%D0%BF><http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1805-14/ed20020220>.
23. Про затвердження Переліку державних установ, закладів культури, інших організацій, яким надається право проведення державної експертизи культурних цінностей : затв. наказом Міністерства культури України від 15 листопада 2002 р. № 647. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0948-02><http://art-con.ru/node/3517><http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1805-14/ed20020220>.
24. Про затвердження Порядку проведення державної експертизи культурних цінностей та розмірів плати за її проведення / Постанова Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2003 р. № 1343. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1343-2003-%D0%BF><http://art-con.ru/node/3517><http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1805-14/ed20020220>.
25. Про затвердження типових бланків висновків державної експертизи культурних цінностей та рекомендації до їх заповнення : наказ Державної служби контролю за переміщенням

культурних цінностей через державний кордон України від 10 травня 2006 р. № 4. *Методичний посібник*. К. : АРТЛІТ, 2006. - 320 с.

26. Про наукову та науково-технічну експертизу : Закон України від 10 лютого 1995 р.. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/51/95-%D0%B2%D1%80http://arton.ru/node/3517http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1805-14/ed20020220>.
27. Протокол оцінки та експертний висновок № 1. URL : http://artexpert.com.ua/pdf/num1_simple.pdfhttp://art-con.ru/node/3517http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1805-14/ed20020220.
28. Протокол оцінки та експертний висновок № 2. URL : http://artexpert.com.ua/pdf/num2_simple.pdfhttp://art-con.ru/node/3517http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1805-14/ed20020220.
29. Система научного описання музейного предмета : класифікація, методика, термінологія. Справочник [И. И. Баранова, Е. Ф. Кононова, Е. Н. Котова и др.] / Науч. ред. И. В. Дубов, И. М. Шангина. СПб : Арт-люкс, 2003. 408 с. : ил.

Додаткова література

1. Антонович С., Захарчук-Чугай Р., Станкевич М. Декоративно-прикладне мистецтво : Навч. посібн. Львів : Світ, 1992.
2. Арофіїк Є. В. Українська народна тканина. *Народна творчість та етнографія*. 1983. № 4. С. 42-45.
3. Асаулова О. Хіміко-технологічне дослідження матеріалів сакральної пам'ятки XVII ст. – ікони «Святий Георгій-Змієборець». *Волинська ікона : дослідження та реставрація*. Наук. зб. Вип. 22 : Матеріали XXII Міжнар. наук. конф., м. Луцьк, 21–22 жовтня 2015 року / Упоряд. Т. Єлісєєва, Є. Ковальчук. Луцьк, 2015. С. 73–76.
4. Булгакова Л. П. До питання класифікації та типології української народної вишивки. *Тези конференції, присвяченої «Атласу історії культури Волинської області»* 11–13 грудня 1991 року. Луцьк, 1991. Луцьк, 1991. С. 40-42.
5. Вавричук А. Комплексне хімічне дослідження творів риботицької школи XVIII ст. із збірки Національного музею імені Андрея Шептицького. *Волинська ікона : дослідження та реставрація*. Наук. зб. Вип. 25 : Матеріали XXV Міжнар. наук. конф., присв. 25-річчю Музею волинської ікони, м. Луцьк, 25–26 жовтня 2018 року / Упоряд. Т. Єлісєєва, Є. Ковальчук. Луцьк, 2018. С. 214–219.
6. Винничук В. Г. Орнаменти у вишивці та ткацтві Волині. Луцьк : Надтир'я, 2004.
7. Виппер Б. Р. Введение в историческое изучение искусства. М., 2008. 368 с.
8. Виппер Б. К проблеме атрибуции. *Виппер Б. Р. Статьи об искусстве*. М. : Искусство, 1970. С. 541–560. URL : <http://student.zoomru.ru/isk/b-r-vipper-k-probleme/91715.737055>.
9. Горинь Г. Й. Шкіряні промисли західних областей України. К. : Наук. думка, 1986.
10. Гренберг Ю. И. Атрибуция и знаточество. *Гренберг Ю. И. От фаюмского портрета до постимпрессионизма. История технологии станковой живописи*. М., 2003. URL : <http://art-con.ru/node/3516>.
11. Гренберг Ю. И. Атрибуция, технологическое исследование и экспертиза. *Гренберг Ю. И. От фаюмского портрета до постимпрессионизма. История технологии станковой живописи*. М., 2003. URL : <http://art-con.ru/node/3517>.
12. Гренберг Ю. И. Технологическое исследование и атрибуция произведений живописи. *Гренберг Ю. И. Технология станковой живописи. История и исследование*. М. : Изобраз. Искусство, 1982. URL : <http://art-con.ru/node/4425>.
13. Декоративно-ужиткове мистецтво / Я. Запаско та ін. : Словник : У 2-х т. Т. 1 : А-К; Т. 2 : Л-Я / Львівська Академія мистецтв, за заг. ред. Я. Запаска. Львів. : Афіша, 2000.
14. Декоративно-ужиткове мистецтво / Я. Запаско та ін. : Словник : У 2-х т. Т. 1 : А-К; Т. 2 : Л-Я / Львівська Академія мистецтв, за заг. ред. Я. Запаска. Львів. : Афіша, 2000.
15. Друль М. Неруйнівні цифрові методи дослідження творів мистецтва у сучасному музейництві. *Волинська ікона : дослідження та реставрація*. Наук. зб. Вип. 25 : Матеріали XXV Міжнар. наук. конф., присв. 25-річчю Музею волинської ікони, м. Луцьк, 25–26 жовтня 2018 року / Упоряд. Т. Єлісєєва, Є. Ковальчук. Луцьк, 2018. С. 191–193.

16. Експертний висновок про результати наукової атрибуції та грошової оцінки пам'ятки культури [Чудотворна ікона Богородиці Холмської]. *Волинська ікона : дослідження та реставрація*. Наук. зб. Вип. 23 : Матеріали XXIII Міжнар. наук. конф., м. Луцьк, 19–20 жовтня 2016 року / Упоряд. Т. Єлісєєва, Є. Ковальчук. Луцьк, 2016. С. 217–241.
17. Єлісєєва Т. До питання атрибуції ікони «Богородиця з Антонієм і Феодосієм Печерськими / Всі святі» з колекції Волинського краєзнавчого музею. *Волинська ікона : дослідження та реставрація*. Наук. зб. Вип. 23 : Матеріали XXIII Міжнар. наук. конф., м. Луцьк, 19–20 жовтня 2016 року / Упоряд. Т. Єлісєєва, Є. Ковальчук. Луцьк, 2016. С. 20–30.
18. Ємницька Т. О. Опис, аналіз й інтерпретація творів декоративно-прикладного мистецтва. *Мистецтво та освіта*. 2019. № 1. URL : <https://artedu.com.ua/index.php/adm/article/view/37>.
19. Єфіменко Л. Виявлення прихованих зображень методом рентгенографії на прикладі ікони «Христос Боремельський» із фондового зібрання Музею волинської ікони. *Волинська ікона : дослідження та реставрація*. Наук. зб. Вип. 22 : Матеріали XXII Міжнар. наук. конф., м. Луцьк, 21–22 жовтня 2015 року / Упоряд. Т. Єлісєєва, Є. Ковальчук. Луцьк, 2015. С. 77–78.
20. Єфіменко Л. Метод музейної рентгенографії при виявленні прихованих зображень в творах іконопису Волині. *Волинська ікона : дослідження та реставрація*. Наук. зб. Вип. 23 : Матеріали XXIII Міжнар. наук. конф., м. Луцьк, 19–20 жовтня 2016 року / Упоряд. Т. Єлісєєва, Є. Ковальчук. Луцьк, 2016. С. 97–99.
21. Єфіменко Л. Про рентгенографічне дослідження ікони «Моління про чашу» з фондів Музею волинської ікони. *Волинська ікона : дослідження та реставрація*. Наук. зб. Вип. 21 : Матеріали XXI Міжнар. наук. конф., м. Луцьк, 16–17 жовтня 2014 року / Упоряд. Т. Єлісєєва, Є. Ковальчук. Луцьк, 2014. С. 174–175.
22. Жаборюк А. А. Мистецтво живопису і графіки на Україні в першій половині і середині XIX ст. К. : Мистецтво, 1983.
23. Жолтовський П. М. Художній метал. К. : Наук. думка, 1972.
24. Заварова Г. Як дивитись і розуміти твори образотворчого. К. : Мистецтво, 1982.
25. Індутний В. В. Оцінка пам'яток культури. К. : СПД Моляр С. В., 2009. 537 с.
26. Кара-Васильєва Т. В., Заволокіна А. О. Українська народна вишивка. К. : Либідь, 1996.
27. Карпов В. Examination of works of art in the chronotop of culture aspektis of orofessional training of specialists / Експертиза творів мистецтва у хронотопі культури: аспекти професійної підготовки фахівців. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2019. № 2. С. 305–311. URL : <http://journals.urau.ua/visnyknakkkim/article/view/177698>.
28. Карпов В. Examination of works of art in the chronotop of culture aspektis of orofessional training of specialists / Експертиза творів мистецтва у хронотопі культури: аспекти професійної підготовки фахівців. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2019. № 2. С. 305–311. URL : <http://journals.urau.ua/visnyknakkkim/article/view/177698>.
29. Карпов В. В., Денисюк Ж. З. Формування мистецьких колекцій: визначення оціночної вартості музейних предметів : навч. посіб. Київ : НАКККиМ, 2020. 112 с. URL : <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/45299>.
30. Карпов В. В., Денисюк Ж. З. Формування мистецьких колекцій: визначення оціночної вартості музейних предметів : навч. посіб. Київ : НАКККиМ, 2020. 112 с. URL : <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/45299>.
31. Киселева А. Р. О методах исследования художественных произведений и о классификации вторичных работ в отделе научной экспертизы. *Научная экспертиза художественных произведений*. Сб. статей. ВНХРЦ, М., 2007. URL : <http://art-con.ru/node/1755><http://art-con.ru/node/3517>.
32. Коритнянська В. Біологічне дослідження деяких пам'яток сакрального мистецтва з музейних збірок України. *Волинська ікона : дослідження та реставрація*. Наук. зб. Вип. 25 : Матеріали XXV Міжнар. наук. конф., присв. 25-річчю Музею волинської ікони, м. Луцьк, 25–26 жовтня 2018 року / Упоряд. Т. Єлісєєва, Є. Ковальчук. Луцьк, 2018. С. 237–241.
33. Кривонденченков С. В. Знаточество в методологической системе искусствознания. *Дом Бурганова. Пространство культуры*. 2012. № 3. С. 71–80. URL : <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=17950178>.

34. Лабай М., Баліцка М. Ікона «Святий Миколай» зі збірки Музею волинської ікони : атрибуція, спроби датування та реставрація пам'ятки. *Волинська ікона : дослідження та реставрація*. Наук. зб. Вип. 21 : Матеріали XXI Міжнар. наук. конф., м. Луцьк, 16–17 жовтня 2014 року / Упоряд. Т. Єлісєєва, Є. Ковальчук. Луцьк, 2014. С. 175–184.
35. Левицька М. Дослідження твору мистецтва : опис – аналіз – інтерпретація. 2014. URL : <http://prostir.museum.ua/post/32854>.
36. Луць С. Особливості традиційних та інноваційних технологій та методів у творчості класичного ювелірного дому «Лобортас». *Народознавчі Зошити*. 2014. Вип. 5. С. 1073–1079.
37. Мотиль Р. Загальнонаціональні та локальні особливості української теракоти XIX–XX століть. *Народознавчі Зошити*. 2014. Вип. 5. С. 988–1011.
38. Новікова Г., Бредіс Н. Техніко-технологічні дослідження та їх роль у вивченні ікони «Богородиця Холмська». *Волинська ікона : дослідження та реставрація*. Наук. зб. Вип. 23 : Матеріали XXIII Міжнар. наук. конф., м. Луцьк, 19–20 жовтня 2016 року / Упоряд. Т. Єлісєєва, Є. Ковальчук. Луцьк, 2016. С. 76–79.
39. Оценка стоимости произведений искусства, в том числе антикварных изделий. СТО ТПП 61–23–11. Метод. Реком. М., 2011. 39 с. URL : <http://roscultureexpertiza.ru/files/valuation/standart.pdf>.
40. Перелигіна О. Проблемні питання атрибуції предметів художнього срібла (на прикладі колекції Львівського історичного музею). *Волинський музейний вісник* : Музеї у дослідженні та збереженні пам'яток культурної спадщини західноукраїнських етнічних земель. Наук. зб. / Упоряд. А. Силук, Є. Ковальчук. Вип. 4. Луцьк, 2012. С. 47–53.
41. Петренко М. З. Українське золотарство XVI–XVIII ст. К. : Наук. думка, 1970.
42. Під знаком сонця. Народне мистецтво Волині / З. Навроцька : Каталог. Луцьк : Ініціал, 2004.
43. Піоро В. Технологія ТЕС : «за» і «проти». Частина II. *Музейний простір*. 2012. URL : <http://prostir.museum.ua/post/29323>.
44. Романчук С. О. Аналіз методики дослідження творів мистецтва. *Волинська ікона : дослідження та реставрація*. Наук. зб. Луцьк : Надстир'я, 2003. С. 149–160. URL : <http://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Sci/Archeology/Archeometry/Methods/ArtStudies.html>.
45. Селівачов М. Лексикон української орнаментики (іконографія, номінація, стилістика, типологія). К. : Редакція вісника «Ант», 2005.
46. Сидорович С. Й. Художня тканина західних областей УРСР. К. : Наук. думка, 1979.
47. Соловьев В. Д. Определитель стоимости живописи. Днепропетровск : Пороги, 1996. 608 с.
48. Степовик Д. В. Українська ікона. К. : Мистецтво, 1986.
49. Степовик Д. В. Історія української ікони X–XX століть. К. : Либідь, 1996.
50. Тамойкин М. Ю., Тамойкин Д. М., Тамойкин Ю. И., Платонов Б. А., Тамойкина С. П., Адамович В. А. Международный стандарт оценки предмета культурной ценности и предмета коллекционирования. URL : http://www.labrate.ru/doc/tamoikinsmuseum_International_Appraisal_Standard_2010_v1_0.pdf ; <http://art-con.ru/node/3517>.
51. Федорук О. Графіка як вид образотворчого мистецтва. К. : Мистецтво, 1983.
52. Флиер А. Я. Культурная атрибуция как метод исследования. *Знание. Понимание. Умение*. 2011. № 4.
53. Цитович В. Можливості методу інфрачервоної рефлектографії в дослідженні українського іконопису XVII–XVIII ст. (на прикладі ікон Березнянського іконостасу із зібрання НХМУ). *Волинська ікона : дослідження та реставрація*. Наук. зб. Вип. 25 : Матеріали XXV Міжнар. наук. конф., присв. 25-річчю Музею волинської ікони, м. Луцьк, 25–26 жовтня 2018 року / Упоряд. Т. Єлісєєва, Є. Ковальчук. Луцьк, 2018. С. 207–213.
54. Шевченко Н. Хіміко-технологічні ознаки поліхромного розпису фрагментів іконостасів XVII – початку XIX ст. з храмів Волинського регіону (за результатами дослідження колекції храмової пластики Музею волинської ікони м. Луцька). *Волинська ікона : дослідження та реставрація*. Наук. зб. Вип. 24 : Матеріали XXIII Міжнар. наук. конф., м. Луцьк, 19–20 жовтня 2016 року / Упоряд. Т. Єлісєєва, Є. Ковальчук. Луцьк, 2016. С. 86–90.

55. Шевченко Н., Асаулова О. Дослідження поверхні фрагментів іконостасів XVII–XVIII ст., оздоблених в техніках кольорових лаків : оптичні ефекти та оптичні ілюзії. *Волинська ікона : дослідження та реставрація*. Наук. зб. Вип. 25 : Матеріали XXV Міжнар. наук. конф., присв. 25-річчю Музею волинської ікони, м. Луцьк, 25–26 жовтня 2018 року / Упоряд. Т. Єлісєєва, Є. Ковальчук. Луцьк, 2018. С. 198–206.
56. Шестаков В. А. Формально-логическая структура атрибуции. *Вопросы культурологии*. 2009. № 9. С. 64–68. URL : <http://isomuseum.files.wordpress.com/2010/05/ascription-structure.pdf>.
57. Щербаківський В. М. Українське мистецтво. К. : Либідь, 1995.
58. Яхонт О. В. Некоторые замечания по проблеме атрибуции произведений искусства или о решающих критериях определения подлинности. *Экспертиза и атрибуция произведений изобразительного искусства* : Материалы IX научной конференции 2003 года. М., 2005. С. 245–249. URL : <http://art-con.ru/node/5308>.
59. Яхонт О. В. Проблемы консервации, реставрации и атрибуции произведений искусства. Избранные статьи / науч. ред. Г. И. Вздорнов. М. : СканРус, 2010. С. 322–331. URL : <http://art-con.ru/node/5300>.

Інтернет-ресурси

1. Arsani. Український аукціон творів мистецтва. URL : <https://www.arsani.art/>.
2. Art-times. Практикум. URL : http://os.colta.ru/art_times/projects/200.
3. Art-Ukraine. URL : <https://artukraine.com.ua/>
4. Art-хроніка. URL : <http://artchronika.ru/category/artmarket/>.
5. Christie's. URL : <https://www.christies.com/>.
6. URL : <http://www.gosniir.ru/library/articles/conservation/expert.aspx>.
7. Арт-менеджмент и галерейный бизнес. URL : <https://www.rma.ru/art/>.
8. Атрибуция культурных ценностей. URL : <https://inconsulting.com.ua/>.
9. Аукцион Sjnheby's. URL : <https://iz.ru/tag/sothebys>.
10. Крупнейшие аукционные дома мира. URL : <http://www.art-katalog.com/ru/article/91>.
11. Лабораторія ТОВ «Ін Консалтинг». URL : <https://inconsulting.com.ua/uk>.
12. НІІІ Стандартизації музейної діяльності. URL : <http://iso-museum.ru/>.
13. РусКультурЕкспертиза. URL : http://roscultureexpertiza.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=74&Itemid=76&lang=ru.
14. Експертиза и атрибуция произведений изобразительного искусства. URL : https://www.icon-art.info/bibliogr_item.php?id=1733.